

ACC. N:R M. 14729:1-11.

Landskap: *Småland* Upptecknare: *Ingeborg Johansson, Markaryd*
Härad: *Lunnarbo* Berättare: "*"*
Socken: *Markaryd* Berättarens yrke: *husföreståndarinna*
Uppteckningsår: *1960* Född år *1898 i Hinneryd*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Möbelanskaffning. s. 1-11.

N. No. 168.

Möbelskaffning

Allt man i äldre tid tillämpade olika metoder för anskaffande av möbler vedt vi beständ, såväl då det gällde ett nytt bestånd hem, som då man ansåg att de gamla förråden behövde kompletteras. Huvudsaken var, att man hem över sådana fördelaktigt, om de sedan beställdes hos en bysnickare eller man passade på vid auktion i bygden att förse sig med de samma, det spelade inte så stor roll. Under sådana förhållanden, vållade det de unga så knappast något bräderi med denna detalj i bosättningen och möbelfrågan ansågs inte heller för det viktigaste vid sådana tillfällen, för låt oss säga, sextio-sjuttio år sedan.

Som vi vet, voro födringarna inte så stora i något hänseende och då det gällde möbler och heminredning sökte man inte vid denna tid att överträffa varandra, utan man höll sig över huvudtag till sitt stånd och menade, att det tog sig bäst ut att inte "flyga högre än vingarna bäre". Lade kunde det passa att bönder och arbetsfolk sökte att

efter en herrskap i frigan om möbler och heminredning.
Sådant hade bara värdt alltså då för tiden, berättas det.

Om vi nu kallar oss till denna kategori, bönder och arbetsfolk
/det har ju alltid varit mest sådana här i bygden/ så vet
vi att deras anskaffningsmetoder av möbler sedan långt
tillbaka på sjuttio- åttiotalet var just de här nämnda och
dessutom gingo möbler i en generation efter generation
och både här hemma hos oss och på andra ställen i bygden
har vi möbler som står på hedersplats från farfars och
morfars tid. Jag minns mig en sådan förnämlig skiffonje
riktigt fin egendigen, som har hjärta till att flytta undan
en sådan. Eller den klädda soffan som stod i förrummet
där den måste ju bevaras för kommande led.

Vi antaga att dessa möbler tillverkades på åttiota-
talet och säkerligen var det någon snickare i bygden
som hade förbroendel, även om man inte nu med säker-
het kan fastställa vem. Det fanns en i Tänneryd vid
denna tid Johannes Svansson, händ som en utomordentlig

möbelsnickeri. Helt kunde man med stort förtröende
vända sig då möbelfrågan var aktuell för de unga Lu,
ty det är en given sak, att vara intet förhållanden allt för
snäva, vill man naturligtvis åstadkomma något nytt
också i möbelslag till det nya hemmet. För och mor bildade
sitt hem år 1885 och att den nämnde möbelsnickarers till-
verkade möblerna till församling, det var bara helt natur-
ligt. De bestod av säng, soffa klaffbord och stolar.
Hllesammans finnas kvar här och äro ännu delvis i bruk.
Det bevisar bara, att såväl material som arbete var av
bästa beskaffenhet. Klaffbordet ett regält sådant
användes ännu i dag som kökbord här, och vi menar,
att det efter sjuttiofem års användning är lika bra som
de nya man köper i möbelaffaren. Samtliga möbler
arkiverades förvisat och en gällde det att bestämma med
målaren, när det passade för denne, att komma hem och
fullända verket. I dessa bygder, närmare bestämt i vår by
bodde vid samma tid en målare vars fullständiga namn

ingen nu kan erinra sig, men att han kallades för
"mätare - Hart - Isak" det har man hört talas om litet
varstans. Denna var det alltså, som satte färgen på de
frånida möblerna och som jag inte minns fel vara de idrade
i valnöt, med en halv cm bred svart rand som vidare
utskyrset, där det passade. Att dessa nymålade och välgjorda
möbler gjorde sig utmärkt i festsrummet det är ingen som
betvillar och själv minns jag tydligt när de flyttades in
i vardagsstugan för dagligt bruk. Detta lär ha varit omkring
år 1910 ty just vid den tiden erinra jag mig att det köptes
nya möbler till festsrummet, men nu var det modernt
med fabriksmöbler och det passade inte längre med hemgjorda
möbler i festsrummet menade man. Även dessa möbler köptes
svarta, inte bara därför, att det blev billigare på detta
sätt, utan också därför, att man ville själv bestämma färgen.
Här i huset var just vid denna tid en utbildad mätare,
äldre sonen hade utbildats i detta yrke och det var ju bara
naturligt, att han ville visa vad han dugde till. Nu var

det moderat att äga i mahogny och det var klart, att man följde tidens sed, även i en sådan detalj.

Ven fodringarna på finsk i hemmen steg allt eftersom tiden led. Det dröjde inte många år förrän det blev aktuellt med särskilda matrumsmöbler av ek och snart stod dessa som nummer ett på önskelistan, åtminstone i de välbärgade bondhemmen. Ett dessa möbler skulle placeras i salen / finrummet kallades för alltid så i de större gårdarna / det är en given sak, och ytterligare flyttade man in en del gamla möbler på vinden där de stoltsligt stå ännu i dag.

Även om det kan sägas att detta är den allmänna utvecklingen på området, finnes det likväl ett och annat ställe i bygden, där man inte är full för nymodigheterna vare sig i möbler eller i andra avseende. Här står det gamla körskaftet på sin plats och dalaklockan och gungstolen har samma utseende som de hade vid tidens omkring sekelskiftet, eller i mitt tidigaste minne.

På tal om sådana gamla möbler som hörsbänk gungstol
dalaklocka etc. så har på senare år blivit en hedvig jakt efter
sådana. Det är rent av fantastiska summer man erbjuder
för att bli ägare till en sådan klenod. Detta är emellertid
endast för de senare tio - femtusen åren men man började
på allmänheten redan för omkring fyra-tio år sedan att
intressera sig för en del antika möbler. Dalaklockor för
exempl. det fanns ju en sådan i de flesta hem på den tiden.
Så snart man sporde en ablas där man visste fanns
en dalaklocka, tog man sig ledigt och gick dit, dy kunde man
komma över en sådan för rimligt pris hade man gjort ett
riktigt fynd. Resonerade man redan då. Detta gjorde, att
möblens i fråga steg i pris och kunde man köpa en dalaklocka
för till oss säga femtio kr. vid den tiden, kostar
densamma i närvarande tid minst femhundra kr.
Detta gäller också andra antika möbler. Stolar och även
andra möbler i rokokostil är man särskilt intresserad
av. Fringresande uppköpare har skruvat upp priserna

till det oöraliga, och i många fall har man givet efter
för deras enkrägna bud. Det oaktat, finnes här ännu
många antika möbler kvar här i bygden och i vissa fall
stå de på hedersplats i rummen ännu i dag.

Som Sex dalaklockan här, den vore verkligen värd ett
ett eget kapitel. Han var en finlands-handlande och kom
där för att färdas igenom Stockholm åtskilliga gånger,
på en sådan resa kikade han att träffa en mästare som
silloverkade sådana klockor och sålde. Hans namn var
J. P. Appelqvist och känd som en mycket duktig sådan
Affären gjordes upp till bidas belåtenhet och klockan
skulle vara färdig till afhänkning nästa år vid samma
tid, då han återvände till hemmet. Ett gick efter över-
enskommelse, men nu var det bara den stora frågan
på vad sätt en sådan tingest skulle försles hem, när
man på den tiden (i början av 1850-talet) var hänvisad
att utslutande begagna "apostlakestarna" som forskaff-
ningsmedel. De flesta skulle säkerligen dragit sig för

8

att jagit en sådan börd på ryggen och burit den femtio mil långa vägen, men morfar var inte den som gav tappert härvidlag. Han fick alla tillbehör inpackade i en låda (detta gällde ju endast verk och tillbehör, fodral lät han silverna hos en smickare i hemtrakten) och denna tog han på ryggen och bar den hem. Mer än en gång höjde jag morfar berättat om denna färd och såvät han, som många andra menade att han hade gjort ett riktigt dygd, vilket också vi kunna inlygga. Därför i fråga gör lika fint ännu i dag, trots att den är över ett hundra år gammal. Då det nu gäller att redogöra hur den ena och andra möbelen har kommit i huset skall jag också berätta om det så kallade "lärarinnenskapet", som vi alltid har kallat det. Det var på den tiden då skolan var inhyrd i hemmen, (detta var allmänt känt i bygden på sjuttio- åttio-talet) och i fars hem hade man skolan en längre tid. En lärarinna vid namn Maria Olsson fästgjorde, och bodde naturligtvis också där, helt i bland familj med lemmarna. Bland annat löste som hon sagit det

8

var ett då för tiden förenat skap, som man allmänt beundrade. Att dekamman skilde sig från de vanliga hemgjorda skåpen, det är en given sak och många menade, att en sådant möbel skulle göra sig i vilket finrum som helst. Om sidan flyttades skolan till ett annat ställe och lärarinnan avflyttade till annan plats. I stället för att hålla öktion på sina tillhörigheter sålde hon likt på om på och mest till husets folk. Far, som då var en ung man och stod just i begrepp om att gifta sig och sätta bo, undrade inte länge om han nu skulle köpa det fina skåpet som äntligen var till salu. Even denna möbel finnes kvar här ännu fast den inte längre är i bruk, man har liksom inte "durré" att skilja sig vid det som var de gamla så kärt och uppskattat. Man ser alltså, att anskaffningsmetoder av möbler voro mångahanda i äldre tid och om vi säga att den nutida metoden att köpa nya möbler från möbelaffären passande för varje rum, är något endast för de senare tre-tio åren då det gäller denna bygd kommer man nog sanningen

10
 närkast. Ett det är en kapploppning på detta område,
 vems som är i stånd att anskaffa de finaste möblerna
 till det nya hemmet, torde vara allom bekant och de
 det gäller denna bygd är man ingalunda efter sin
 tidkärvidlag. Knappast märker man nu mera på möbler
 och heminredning, vilken social ställning hemmets
 ägare har, ty i regel har man det fint och välordnat
 överallt. Det hela börjar alltså ut sig, så att vilken
 klass man räknas sig till bönder, arbetare etc har man
 det lika propert överallt. Ungdomar som vistas i hemmet
 fodras numera egna rum och möbleringen skall givetvis
 även här vara enligt vederbörandes smak.

19
 Vi som äro äldre, och hava sett utvecklingen liksom på
 nära håll även i detta stycke, (olika metoder för anskaffning
 av möbler) måste erkänna, att det är en oerhörd skillnad
 på för och nu. Det vill synas, som man i äldre tid
 mera litade på Guds välsignelse och tog varken ett eller
 annat i egna händer, ty jag har själv hört en äldre gudfruktig

man här i bygden berättar, att de som gifte sig och sålde
 bo någon gång på åttiotalet, hade det unga paret inte
 mer i möbelslag än en soffor och till skafferiet om där
 fanns något sådant, en skäppa rågnjöl. Leds oss väl
 ändå vara ett undantag, ty jag har också hört, hur man
 i vissa bondhem hade till det unga paret samlat och
 föräkliga förråd både i byrån och kistan. Varje ung man,
 som var så att säga i giftsåldern hade i äldre tid fått
 oss säga vid tiden omkring sekelskiftet, på ett eller
 annat sätt kommit över en byrå, där han förvarade sina
 tillhörigheter och denna kom oss väl till pass i någon av
 kamrarna i det nya hemmet. Och lika säkert hade den unga
 huskruan en kista (hoppets låda) där hon under årens lopp
 hade samlat varjehande för ett huskäll nyttiga saker.
 Kistan räknades väl knappast för en möbel då för tiden,
 i nyare tid är man angelägen om att få en sådan med på
 någon köring, men den hörd till utskyrslan och vem ville
 bryta mot tiden sed härvidlag. Säkerligen ingen!